

УДК 636.27.

© 2011

М. О Мандрик, О. В. Бігас, О. А. Москаленко

Вінницька ДСГДС Інституту кормів НААН

ЛІНІЯ ЗЕНІТА 618 НОВЕ СЕЛЕКЦІЙНЕ ДОСЯГНЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ЧОРНО-РЯБІЙ МОЛОЧНІЙ ПОРОДІ

Дані оцінки новоствореної лінії Зеніта 618 за генеалогією, підбором та якістю нащадків, використання його як поліпшувача.

Ключові слова: лінія, схема, оцінка, підбір, дочки, ровесниці.

Селекціонери завжди прагнули втілити індивідуальні якості видатних плідників у групі, тобто якнайбільше одержати від них потомків. З цією метою був розроблений та впроваджений у широку практику метод штучного осіменіння й тривалого зберігання консервованої сперми, що забезпечило великі можливості для інтенсивного використання плідників [1, 2].

Найбільш інтенсивного використання плідників досягнуто в молочному скотарстві, де від окремих бугаїв-поліпшувачів одержують десятки й сотні тисяч високопродуктивних потомків. У результаті роль спадковості плідників у генетичному поліпшенні молочних порід великої рогатої худоби досягла 90—95% [4, 5]. Із зростанням ролі плідників у селекційних програмах поліпшувалася і система їх виведення, вирощування, утримання, оцінки та інтенсивного використання. В молочному скотарстві основою цієї системи є селекція на бугаїв-лідерів, порід, які являються родоначальниками ліній. Особливу увагу приділяють генеології, родоводам високопродуктивних тварин та отримання від них нащадків.

Методика досліджень. Основним матеріалом для створення жирно-молочної лінії Зеніта 618 стали дані про тварин української чорно-рябої молочної породи. Оцінка лінії проводилась згідно цілей селекції за: типом (конституція і екстер'єр, напрям продуктивності, ріст, жива маса, здоров'я) і продуктивністю (жирномолочна).

Бугая Зеніта 618 і його синів випробувано згідно інструкції : «По перевірці і оцінці биків молочних і молочно – м'ясних порід за якістю нащадків», яка містить такі розділи: - загальні положення; – одержання ремонтних бугайців; – вирощування ремонтних бугайців; – оцінка бугаїв-плідників за якістю нащадків; – визначення племінної цінності бугаїв-плідників.

Результати досліджень. Генеалогічна оцінка лінії бугая Зеніта 618. Бугай Борд 3381246 є батьком родоначальника лінії Зеніта 618, який наро-

дився 13. 03. 83 р. Продуктивність матері за IV лактацію становила 6217 кг молока при жирності - 3,78%. Бугай Зеніт 618 використовувався на Вінницькій облплемстанції 10 років (з 2001 по 2010 рр.) За даний період спермою бугая Зеніта 618 та його синів в області запліднено понад 100 тисяч голів Української чорно-рябої молочної породи у 285 господарствах.

Бугай Зеніт 618 оцінений у дослідному господарстві «Артеміда» Ка-линівського району. Його 25 дочок за 305 днів першої лактації мали надій 5130 кг молока при жирності 3,76%, що на 618 кг молока і 0,07% жиру більше, ніж у ровесниць. Бугай Зеніт 618 визнаний поліпшувачем з категорією А₃Б₃.

Зеніт 618 мав міцну конституцію і пропорційну будову тіла, які стійко передавались нащадкам.

Нащадки лінії Зеніта 618 характеризуються високим коефіцієнтом стійкості лактації, який стійкості лактаційної кривої вираховали за методом Б. В. Василевського. У нащадків Зеніта 618 він становить 76,2.

Коефіцієнт препотентності склав 79,8, його визначали за методом Н. А. Кравченко, Д. Т. Вінничука. Це характеризує родоначальника лінії Зеніта 618, як препотентного поліпшувача за надоем та вмістом жиру.

Бугай Зеніт 618 характеризується також міцною, щільною конституцією, пропорційною будовою тіла. Голова пропорційна тулубу, широке носове дзеркало, лоб злегка ввігнутий, лопатки щільно прикріплені до тулуба, спина пряма, поперек широкий, зад широкий довгий добре обмускулений, маклоки широко розставлені, корінь хвоста на одному рівні з лінією спини, кінцівки міцні, бабки короткі, скакальні суглоби добре розвинуті. Жива маса бика Зеніта 618 становила – 830 кг.

1. Схема лінії Зеніта 618

Родоначальник	Сини	Внуки
Зеніт 618	Жокей 573 Букет 411 Атлас 669 Нейлон 163	Амур 4046 Сом 2096 Ласкавий 2295 Лин 1123 Соловей 918

Розповсюдження лінії Зеніта 618. Бугаї лінії Зеніта 618: Букет 411, Жокей 573, Атлас 669, Нейлон 163 використовувались у 12 районах та 220 господарствах Вінницької області. Дочки биків лінії Зеніта 618 характеризуються підвищеними надоями, жирномолочністю, тривалістю продуктивного використання, стійкістю до захворювань маститом та доброю відтворювальною здатністю. Проводилась консолідація лінії Зеніта 618 для отримання від нього продовжувачів лінії і гілок з високою препотентністю.

Характеристика продовжувачів лінії Зеніта 618.

Бугай Зеніт 618 має 4 сини : Жокей 573, Букет 411, Атлас 669 і Нейлон 163, які використовувались і використовуються на племпідприємствах Вінницької області і п'ять внуків : Лин 1123 від сина Букета 411, Соловей 918 від сина Жокея 573, Сом 2096 від сина Атласа 669 та Амур 4046 і Ласкавий 2295 від сина Нейлона 163 (табл.1).

У ДПДГ «Артеміда» Калинівського району оцінений син Зеніта 618 бик Букет 411, продуктивність його 25 дочок за першу лактацію становила 5058 кг молока при жирності 3,78%, що на 612 кг молока і 0,08% жиру більше, ніж у ровесниць. Він визнаний поліпшувачем з категорією А₃Б₃.

Другий син Зеніта 618, Жокей 573 оцінений у СТОВ «Дружба» с. Манківці Барського району : 28 дочок за I – 305 – 4502 – 3,68%, що на 567 кг молока і 0,06% жиру більше, ніж у ровесниць. Визначений поліпшувачем з категорією А₂Б₃.

Третій син Зеніта 618 бугай Атлас 669 оцінений у ДПДГ «Артеміда» Калинівського району, 25 його дочок за першу лактацію мали надій молока 5052 кг при жирності – 3,74%, що на 603 кг молока і 0,06% жиру більше ніж у ровесниць. Отримав категорію А₃Б₃.

Син бика Зеніта 618 Нейлон 163 знаходився на оцінці у ПСП «Манківці» Барського району, 26 його дочок по I лактації за 305 днів дали 4545 кг молока з жирністю 3,76%, що на 535 кг молока і жиру на 0,05% більше ніж у ровесниць. Бугай визнаний поліпшувачем з категорією А₃.

При морфологічній оцінці вимені дочок Зеніта 618 встановлено, що вим'я у них об'ємисте, залозисте з рівномірно розвинутими долями, тривалість разового доїння була в межах 4,66—5,27 хвилин, швидкість молоковіддачі коливалась від 1,52 до 2,44 кг/хв. Індекс вимені 45/55. Кількість тварин з чашо - і ванноподібною формою вимені – 75,5—84,3%, дійки циліндричної і конічної форм бажаних розмірів, що відповідають стандарту чорно-рябої молочної породи за придатністю до машинного доїння.

Сини бугая Зеніта 618 працювали в усіх районах Вінницької області, однак найбільша кількість дочок від нього знаходиться у: Козятинському, Калинівському, Хмільницькому, Літинському, Томашпільському, Тростянецькому та Ямпільському районах. У господарствах цих районів, де працювали сини Зеніта 618 Букет 411 та Жокей 573 нараховується 760 дочок з продуктивністю за першу лактацію 5045 кг молока, жирністю 3,77% та 192,2 кг молочного жиру. Характеристика синів бика Зеніта наведена в табл. 2. Також проведена оцінка синів бугая Зеніта 618 за типом (табл. 3).

2. Характеристика синів Зеніта 618

№ п/п	Кличка	№	Марка ДКПТ	Місце народження	Оцінка в балах		Селекційний індекс	Група крові	Мать	Мати			Батько					
					88	ер				кличка	лактація	% жира	кличка №	селекційний індек	жива маса	клас	категорія	
1	Букет	411	ВУЧР-4	ПЗ «Радівське» Калінінський р-н	88	ер	S1 + 986	D ¹ 1 ¹ C ₂ EX ₂ L ₁ YH ¹	Чорно-ряба	Байка 2404	Середня	3,72	335	Зеніт 618	+264	18м 565	ел. рек	A ₃ B ₃
2	Жокей	573	ВУЧР-5	КСП «Росія» Калінінський р-н	88	ер	S1 + 698	C ₂ WX ₂ F/FLH ₁	Чорно-ряба	Жатка	2	3,8	237	Зеніт 618	S ₁ +204	565	ел. рек	A ₂ B ₃
3	Нейлон	165	ДКПТ	Вінницька ДСГДС	87	ер	S1 + 288	-	Чорно-ряба	Низина 1314	Вища	3,83	344	Зеніт 618	-	5р. 1200	ел. рек	A ₃ B ₃
4	Атлас	669		КСП «Росія» Калінінський р-н	87	ер	S1 + 420	-	Чорно-ряба	Анюта 2642	3	3,8	276	Зеніт 618	-	12м 565	ел. рек	A ₃

3. Проміри синів Зеніта 618, см

№ п/п	Кличка синів	Інв. №	Проміри								
			Висота в холці	Коса довжина тупа	Обхват грудей	Глибина грудей	Ширина грудей	Ширина в маклоках	Обхват п'ясті	Жива маса	Бали
1	Букет	411	145	175	215	77,2	56	54	22,5	860	88
2	Жокей	916	142	174	209	73	53	53	22	820	88
3	Нейлон	163	145	175	217	76	54	52	21	680	87
4	Атлас	669	141	173	221	72	55	53	21,5	865	86

На основі промірів встановлено, що сини Зеніта 618 мають пропорційну будову тіла, міцну конституцію та за промірами перевищують стандарт породи.

Проведена також оцінка синів Зеніта 618 за молочною продуктивністю дочок у порівнянні з ровесниками (табл. 4).

4. Молочна продуктивність дочок у порівнянні з ровесницями

№	Кличка плідника	Інв. №	Кількість тварин, голів	Продуктивність дочок за I лактацію							Продуктивність дочок у порівнянні з ровесницями				
				Вік першого отелу, днів	Жива маса, кг	Дійних днів	Удій за 305 днів, кг	Вміст жиру, %	Молочний жир, кг	Вік першого отелу, днів	Жива маса, кг	Дійних днів	Удій за 305 днів, кг	Вміст жиру, %	Молочний жир, кг
1	Букет	411	126	842	574	304	5570	3,79	211	-21	+29	+15	+767	+0,08	+33
2	Жокей	916	48	849	566	302	5485	3,77	207	-16	+26	+9	+743	+0,08	+32
3	Нейлон	163	35	851	564	305	4868	3,79	184	-17	+18	+15	+563	+0,09	+25
4	Атлас	669	41	856	570	303	4922	3,78	186	-13	+22	+11	+576	+0,09	+26
Середнє по лінії			250	850	569	304	5211	3,78	197	-17	+24	+13	+662	+0,09	+29

Висновки. 1. Створена лінія бугая Зеніта 618, який використовувався на Вінницькій облплемстанції 10 років. За цей період спермою його та синів в області запліднено понад 100 тисяч голів корів Української чорно-рябої молочної породи, у 285 господарствах Вінницької області. Згідно схеми лінії Зеніт 618 має 9 нащадків із них 4 сини (Букет 411, Жокей 573, Атлас 669, Нейлон 163) та 5 внуків (Лин 1123, Соловей 918, Сом 2096, Амур 4046, Ласкавий 2295).

2. На основі оцінки за якістю нащадків, Зеніта 618 та його синів визнано поліпшувачами з присвоєнням категорій: А3 Б3 – Зеніт 618 та його сини Букет 411 і Нейлон 163; А2 Б3 – Жокей 573; А3 – Атлас 669.

3. У стадах господарств СВК «Вівсянецький», СВК «Дружба», СВК «Маяк» Козятинського та ДПДГ «Артеміда», ЗАТ НВП «Райз – Максимко», ДПДГ «Корделівське» Калинівського районів головним критерієм оцінки дочок були показники молочної продуктивності – надій і вміст жиру в молоці. Надій 612 корів, віднесених до бажаного типу за цільовими стандартами молочної продуктивності, становив за I лактацію 5211 кг при жирності 3,78% та 197 кг молочного жиру. Аналіз відтворювальної здатності дочок показав, що вік першого отелення найкоротший у нащадків бугаїв Букета 411 та Жокея 573, синів Зеніта 618.

4. Створення нової жирномолочної лінії Зеніта 618 дає змогу покращити внутріпородну структуру української чорно – рябої молочної породи та пришвидшити процес генетичного покращання великих масивів тварин.

Бібліографічний список

1. *Буркат В. П.* Теорія, методологія і практика селекції. - К.: БМТ, 1999 – 376 с.
2. *Буркат В. П., Єфіменко М. Я., Ресенко Є. М.* та ін. Методика наукових досліджень із селекції, генетики та біотехнології у тваринництві. – К : Аграрна наука, 2005. – 244 с.
3. *Гавриленко М., Шарапа Г.* Вирощування телиць // *Агроexpert.* – 2009. – № 1 – С. 28—30.
4. *Зубець М. В., Буркат В. П., Рубан С. Ю.* и др. Новое в методологии оценки и селекции животных. – Киев – Харьков: Укрплемобъединение, 1993. – 19 с.
5. *Сидорова В. Ю.* Какая оценка экстерьера молочного стада нам нужна // *Зоотехния* – 2003 – №7 – С. 6—7
6. *Сіроцький Й. З.* та інші. Екстер'єр молочних корів: перспективи оцінки і селекції. – К.: Науковий світ, 2001. – С. 75—85.
7. *Хмельницький Л. М.* Продуктивність та особливості екстер'єру корів високопродуктивного стада // *Тваринництво України* 2002 – № 3 – С. 14—15.

Мандрик М. О., Бігас О. В., Москаленко О. А. Создана линия Зенита 618 украинской чёрно-рябой молочной породы // Корми і кормовиробництво. – 2011. – Вип. 69 – С. 137—142.

Приведены данные оценки линии Зенита 618 за генеалогией, подбором и качеством потомства

Mandrik M. O., Bihac O. V., Moskalenko O. A. Created line of Zenit 618 of the Ukrainian black-speckled milk breed // Feeds and Feed Production. – 2011. – Issue 70. – P. 137—142.

Data on the assessment of the line Zenith 618 by genealogy, selection and quality of posterity are given.